

Presentació



La gestació d'aquest número coincideix amb la mort de Claude Lefort. Traspasat el 4 d'octubre de 2010, Lefort fou figura cabdal en el renaixement de la teoria social i política en la segona meitat del segle XX. Autor de nombroses obres de filosofia política, sempre atent, tant a la història del pensament com a la interpretació de l'esdeveniment, mai no va deixar de preguntar-se sobre les condicions polítiques de la llibertat. D'una manera molt diferent a la dels grans noms anglosaxons com Rawls, Dworkin o Habermas, el pensament de Lefort s'ha forjat permanentment en relació amb els esdeveniments i en les investigacions relacionades amb el seu aclariment i determinació de les condicions per a l'acció emancipadora.

Per a ell, la democràcia no era un model per posar en pràctica, sinó una experiència sota la qual s'havien de llegir les condicions i els problemes que ella mateixa produïa. Va pensar que la democràcia estava envoltada d'abismes, o d'ambigüitats que l'amenaçaven, i per això va ser el primer dels pensadors del totalitarisme. També, per aquesta mateixa raó, va tractar d'analitzar acuradament totes les formes de la indeterminació de la democràcia en el seu vincle indissoluble amb la qüestió de la divisió social. El seu treball és també inseparable d'una certa comprensió del que significa el compromís intel·lectual. Sempre va creure en la necessitat d'una mirada lúcida i sense condicions per transformar el món. Intel·lectual compromès, va donar a aquest concepte el seu significat més dens, perquè el seu compromís es va barrejar amb el seu treball.

Lefort fou deixeble i hereu intel·lectual de Merleau-Ponty, el qual l'influí enormement en la manera d'encarar la reflexió sobre la democràcia. En certa manera, el títol d'aquest número monogràfic el recollim de l'insigne pensador que afirmava que tot havia de ser pensat de nou, i de manera excepcional ho havia de ser la democràcia. En la seva obra pòstuma, publicada gràcies al bon treball de Lefort, *Le visible et l'invisible*, es troba clarament recollida la idea a partir de la qual es produeix una represa de la reflexió sobre la democràcia.

No podem oblidar-nos en aquesta introducció d'un altre nom important per a la recuperació de la reflexió sobre la democràcia: Pierre Clastres, antro-

pòleg que, amb els seus estudis de les tribus d'indígenes del Paraguai, va dur a terme importants i lúcides aportacions a la reflexió contemporània i que són recollides per molts autors que, de manera directa o indirecta, apareixen en aquest número. Lefort com Abensour, i en certa manera Balibar, recuperen Clastres per a les seves reflexions.

Tot això en mig d'un procés inabastable de reflexions i de contrareflexions que per la seva amplitud han de quedar fora de l'espai d'un número d'una revista. La democràcia és l'emblema del nostre temps i per això és objecte permanent d'escriptura filosòfica. La democràcia viu, com assenyala Pierre Rosanvallon en el seu darrer llibre, *La société des égaux* (Seuil, 2011), el pitjor moment social i en canvi és de manera simbòlica el referent de tots els nous moviments polítics en el món. Què cal dir-hi des de la perspectiva filosòfica? És certament una qüestió paradoxal que en ella mateixa comporta un motiu de reflexió. Per això, el primer dels textos, d'Etienne Balibar, serveix a manera d'introducció, per situar algunes de les problemàtiques que la democràcia comporta. Balibar en fa esment, i de la seva lectura se'n deriven, sense cap mena de dubte, algunes de les reflexions que Miguel Abensour fa en el seu text, així com també les que fan Esteban Molina i Felip Martí-Jufresa en els seus escrits.

Per altra banda, en el text de Tomás Valladolid trobem una altra peculiar manera d'encarar la reflexió democràtica: la referència al passat. Valladolid recorre al passat per excel·lir la necessitat que la democràcia té de la memòria. En aquest escrit es recuperen aspectes que tenen força a veure amb l'ideal democràtic que la democràcia posseeix i del qual els textos de Patrice Vermeren i Laura Llevadot, de la mà de Derrida, en són testimoni. Igualment d'interessant per a la reflexió sobre el fet democràtic resulta l'explicació que Vermeren fa a propòsit de la relació entre filosofia i democràcia. L'educació filosòfica és, diu, indispensable per a la democràcia. Ho fa de la mà de Derrida, però es guarda de dir que ho coneix de primera mà, ja que ell mateix va ser present en moltes de les accions portades a terme pel mateix Derrida en favor de la filosofia i del seu ensenyament, especialment en la creació del *Collège International de Philosophie*.

En darrer terme, no hem volgut deixar de recollir una altra forma d'aproximació històrica al fet democràtic. Des de la perspectiva de la democràcia participativa Yves Sintomer recull la configuració d'una pràctica de participació dels ciutadans desenvolupada sota els principis republicans des de molt enrere en el temps. Ens ha semblat que era adient per cloure aquest número, pel fet que posa de manifest la idea i la pràctica de fons a partir de la qual es pensa i es viu el fenomen democràtic: la democràcia és el lloc buit del poder i cal construir-la, com titula Lefort en el seu llibre dedicat a Merleau-Ponty sobre una columna absent.

Jordi Riba

Universitat Autònoma de Barcelona
Université de Paris 8. Laboratoire d'études et de recherches
sur les Logiques Contemporaines de la Philosophie